

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ Α΄ ΑΘΗΝΩΝ

1 Μαρτίου 2022

ΕΡΩΤΗΣΗ

Προς: Την Υπουργό Πολιτισμού και Αθλητισμού, κ. Στυλιανή Μενδώνη.

Τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κ. Κώστα Σκρέκα.

Θέμα: «Ανοιχτή κοινή επιστολή Αρχιτεκτόνων – Αρχαιολόγων για τη διενέργεια αρχιτεκτονικών και εικαστικών διαγωνισμών για την εκτέλεση δημοσίων έργων.»

Κύριοι Υπουργοί,

Στις 28 Φεβρουαρίου 2022 λάβαμε μία ανοιχτή κοινή επιστολή από τον Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών – Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων [Σ.Α.Δ.Α.Σ. - Π.Ε.Α.] και τον Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων [Σ.Ε.Α.] στην οποία τεκμηριώνεται επιστημονικά και αναλυτικά η αδήριτη ανάγκη για αποκατάσταση της νομιμότητας στη διενέργεια αρχιτεκτονικών και εικαστικών διαγωνισμών για την εκτέλεση δημοσίων έργων. Ακολούθως παρατίθεται η επιστολή προκειμένου να γνωστοποιηθεί η σπουδαιότητα του θέματος:

“Στις 31-05-2021 δημοσιεύτηκε το «Νέο πλαίσιο διενέργειας των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών και γενικά των διαγωνισμών μελετών με απονομή βραβείων» (ΦΕΚ 2239/Β/31-5-2021) που ορίζει την υποχρεωτική διενέργεια διαγωνισμών για τα αξιολογικά έργα που εκτελούν φορείς του δημοσίου στη χώρα μας.

Η διενέργεια αρχιτεκτονικών και εικαστικών διαγωνισμών για την εκτέλεση δημόσιων έργων δεν αποτελεί μια τυπική υποχρέωση της πολιτείας ή αίτημα μόνο των αρχιτεκτόνων και των εικαστικών. Είναι κάτι που αφορά όλους τους πολίτες, καθώς ο δημόσιος χώρος, η αρχιτεκτονική και η αισθητική του αποτελούν κοινωνικό αγαθό. Οι δημόσιοι και κατ’ αρχήν ανοιχτοί διαγωνισμοί διασφαλίζουν ακριβώς αυτό το κοινωνικό αγαθό, δηλαδή τη βέλτιστη ποιότητα έργων στον δημόσιο χώρο, με όρους διαφάνειας, λογοδοσίας και αντικειμενικότητας, που δίνουν τη δυνατότητα για ευρεία συμμετοχή και για την κατάθεση πρωτότυπων ιδεών.

Σήμερα, με το πρόσχημα δήθεν δωρεών ή χορηγιών, συχνά και με τη σύμφωνη γνώμη πλειοψηφιών των εισηγητικών οργάνων (ΚΣΝΜ, ΚΕΣΥΠΟΘΑ, ΚΕΣΑ κλπ), οι ανοιχτοί διαγωνισμοί παρακάμπτονται, αγνοούνται και τελικά εγκαταλείπονται, κατά κανόνα με αντιδεοντολογικές, αδιαφανείς, παράτυπες ή παράνομες διαδικασίες. Όμως η ουσία των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών και ο λόγος που θεωρούνται ότι εξασφαλίζουν με τον καλύτερο τρόπο το δημόσιο συμφέρον είναι ότι η μελέτη δεν ανατίθεται στον γνωστότερο ή πιο διάσημο μελετητή, αλλά στην καλύτερη από τις μελετητικές προτάσεις για το συγκεκριμένο έργο. Με το τέχνασμα των χορηγιών ο δημόσιος χώρος

ουσιαστικά εκχωρείται στις επιθυμίες ιδιωτών που επιλέγουν με καθαρά προσωπικά και συμφεροντολογικά κριτήρια τον μελετητή του έργου και με πρόσχημα τις περγαμηνές του επιβάλλουν ουσιαστικά τη δική τους άποψη για τον δημόσιο χώρο. Ακριβώς αυτό συμβαίνει με δυο πρόσφατες αποφάσεις του ΥΠΠΟΑ, για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και για το Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων.

Η ίδρυση Μουσείου Εναλίων Αρχαιοτήτων, του μοναδικού στη χώρα και ενός από τα σημαντικότερα του είδους του διεθνώς, στο κτίριο του Σιλό στον Πειραιά, αμαυρώνεται από την ακύρωση του αποτελέσματος του ανοιχτού αρχιτεκτονικού διαγωνισμού που έχει ολοκληρωθεί από το 2014. Σήμερα το έργο ανατίθεται σε άλλον μελετητή που επελέγη με άγνωστο τρόπο και με πρόσχημα μια «σύμβαση δωρεάς» που υπέγραψε η Υπουργός Πολιτισμού κα Λίνα Μενδώνη με το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη. Αξιοσημείωτο είναι ότι το Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων θα χρηματοδοτηθεί από τα κονδύλια του Ταμείου Ανάκαμψης με ποσό περίπου 60 εκατομμυρίων, ενώ η «δωρεά» της εκπόνησης νέας Μελέτης από το Ίδρυμα Λασκαρίδη, που θα καθορίσει εξ' ολοκλήρου τη μορφή και το σχεδιαστικό ύφος του εμβληματικού έργου, δεν αναφέρει καν το χρηματικό ποσό που τυχόν δαπανήθηκε από το Ίδρυμα. Δυστυχώς το Συμβούλιο Μουσείων του ΥΠΠΟΑ ενέκρινε τη νέα Μελέτη, χωρίς να αναρωτηθεί για τη νομιμότητα της διαδικασίας με την οποία αυτή ανατέθηκε.

Η αναβάθμιση και η υπόγεια επέκταση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου και η διασύνδεσή του με το Ακροπόλ, αποτελεί σοβαρή παρέμβαση, τόσο στο σημαντικότερο μουσείο της ελληνικής αρχαιότητας, όσο και συνολικά στο κέντρο της Αθήνας. Το πρόγραμμα και οι παράμετροι της παρέμβασης αυτής δεν έχουν παρουσιαστεί δημόσια, ούτε έχουν τεθεί σε συστηματικό κοινωνικό και επιστημονικό διάλογο. Ελπίζουμε βέβαια να μην επικρατήσουν κρυφές ατζέντες που να αφορούν το κτίριο του ΕΜΠ, καθώς αυτό μας βρίσκει τελείως αρνητικούς. Και πάλι, το πρόσχημα είναι μια «σύμβαση δωρεάς» από την ΑΜΚΕ της Οικογένειας Ν. Σ. Λαιμού, η οποία, χωρίς καν να έχει δημοσιοποιηθεί, προβάλλεται ως «νομιμοποιητική βάση» από την Υπουργό Πολιτισμού κα Λίνα Μενδώνη. Η σχετική Υπουργική Απόφαση ορίζει εξ αρχής μια διαδικασία κλειστού διαγωνισμού, με συμμετέχοντες 10 αρχιτεκτονικά γραφεία αποκλειστικά του εξωτερικού. Προβλέπεται και συμμετοχή Ελλήνων αρχιτεκτόνων, αλλά μόνον ως υποβιθασμένων σε απλούς «συνεργάτες» γραφείων του εξωτερικού. Αξιοσημείωτο είναι και εδώ ότι το έργο έχει εκτιμώμενο προϋπολογισμό 290 εκ. ευρώ, ενώ η «δωρεά» της ΑΜΚΕ Ν. Σ. Λαιμού που θα καθορίσει εξ ολοκλήρου τη μορφή του έργου, ανέρχεται στο ποσό των 650.000 ευρώ.

Για την υποχρέωση διεξαγωγής διαγωνισμών.

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς (Υπουργική Απόφαση Αριθμ. ΥΠΕΝ/ ΔΜΕΑΑΠ/ 48505/ 387/ 2021 ΦΕΚ2239/ Β/ 31-5-2021) προβλέπει τα εξής:

«Ως αξιόλογο τεχνικό έργο νοείται κάθε έργο που έχει ευρύτερη κοινωνική, πολεοδομική, αρχιτεκτονική, τεχνική, συμβολική και περιβαλλοντική σημασία, η δε

λειτουργία του, ο όγκος, η θέση ή άλλα χαρακτηριστικά του έχουν ιδιαίτερη επίδραση στο ευρύτερο δομημένο ή φυσικό περιβάλλον ή αφορά σε έργο επαναλαμβανόμενου τύπου», ενώ ρητά αναφέρονται τα «πολιτιστικά κτίρια και πολιτιστικές εγκαταστάσεις (συνεδριακά κέντρα, μουσεία, βιβλιοθήκες, κτίρια εκθέσεων, πινακοθήκες, γλυπτοθήκες, συναυλιακοί χώροι, θέατρα και κινηματογράφοι, πνευματικά κέντρα, κ.λπ.)». (άρθρο 2, παρ. 2). Στα έργα αυτά προκηρύσσονται υποχρεωτικά διαγωνισμοί μελετών (άρθρο 2, παρ. 1).

Επιπλέον, το άρθρο 1 ορίζει ότι θεσμοθετούνται και ειδικοί διαγωνισμοί, όπως οι διεθνείς:

«Διεθνής αρχιτεκτονικός διαγωνισμός μελετών είναι ο διαγωνισμός που έχει ως στόχο τη διεθνή προβολή ενός θέματος και διεξάγεται σε συνεργασία με τη Διεθνή Ένωση Αρχιτεκτόνων (U.I.A.) σύμφωνα με τον ν. 2092/1992».

Εξαιρέσεις από την υποχρεωτικότητα διεξαγωγής διαγωνισμών.

Οι εξαιρέσεις από την υποχρεωτικότητα του διαγωνισμού μελετών ορίζονται ρητά στις παρ. 3 και 4 του άρθρου 2:

«3. Η εξαίρεση από την υποχρέωση διενέργειας διαγωνισμού μελετών για αξιόλογο τεχνικό έργο της προηγούμενης παραγράφου, είναι δυνατή με απόφαση του κυρίου του έργου, υπό την προϋπόθεση ότι προηγουμένως έχει γνωμοδοτήσει θετικά το οικείο Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής ύστερα από σχετική αίτηση. Στην περίπτωση αρνητικής γνωμοδότησης, ο κύριος του έργου μπορεί να προσφύγει ενώπιον του ΚΕΣΑ/Υ.Π.ΕΝ.

Προκειμένου το οικείο ΣΑ ή το ΚΕΣΑ να γνωμοδοτήσει σχετικά με το αίτημα εξαίρεσης, συνεκτιμά αναλόγως όλες τις παραμέτρους του θέματος, τη σπουδαιότητά του, την τυχόν δωρεά μελέτης, το χρονοδιάγραμμα χρηματοδότησης για την υλοποίησή του κ.λπ.

4. Εφόσον αξιόλογο τεχνικό έργο, κατά τις παραπάνω παραγράφους, ή και η μελέτη του εντάσσονται για χρηματοδότηση σε ΕΣΠΑ ή στο Ταμείο Ανάκαμψης ή συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ή υλοποιείται μέσω ΣΔΙΤ, εξαιρείται από την υποχρέωση διενέργειας αρχιτεκτονικού διαγωνισμού».

Με βάση τα προηγούμενα:

Οι ενέργειες του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού παραβιάζουν ευθέως το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, το οποίο αναφέρεται ρητά στα Μουσεία και στα πολιτιστικά κτήρια, για τους εξής λόγους:

1. Το έργο αναβάθμισης και υπόγειας επέκτασης του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου αποτελεί σοβαρή παρέμβαση, τόσο στο σημαντικότερο μουσείο της ελληνικής αρχαιότητας, όσο και συνολικά στο κέντρο της Αθήνας. Αν η πολιτική ηγεσία του ΥΠΠΟΑ ήθελε να διεξάγει διεθνή διαγωνισμό ιδεών, χωρίς να αποκλείει την ισότιμη συμμετοχή των Ελλήνων αρχιτεκτόνων, η αντίστοιχη πρόβλεψη και διαδικασία υπάρχει στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

2. Η δωρεά μελετών δεν συνιστά ούτε θεμιτό ούτε νόμιμο έρεισμα για την παράκαμψη ή την ακύρωση της νόμιμης διαδικασίας των ανοιχτών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών. Όπως ρητά αναφέρεται στην (πρώτη περί εξαιρέσεων) παρ. 3 του άρθρου 2 της Υπουργικής Απόφασης ΥΠΕΝ/ ΔΜΕΑΑΠ/ 48505/387/2021, τυχόν δωρεά μελέτης δύναται να συνυπολογιστεί από το αρμόδιο Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής ή το ΚΕΣΑ, σε περίπτωση που ο κύριος του έργου (εν προκειμένω το ΥΠΠΟΑ) ζητήσει νομίμως την σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Συμβουλίου. Καμία τέτοια ενέργεια δεν έγινε από το ΥΠΠΟΑ. Επίσης, το έργο της αναβάθμισης-υπόγειας επέκτασης του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου δεν έχει ενταχθεί για χρηματοδότηση σε ΕΣΠΑ ή στο Ταμείο Ανάκαμψης ή συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, ούτε υλοποιείται μέσω ΣΔΙΤ, ως εκ τούτου δεν εμπίπτει ούτε στην (δεύτερη -και τελευταία- περί εξαιρέσεων) παρ. 4 του άρθρου 2 της Υπουργικής Απόφασης ΥΠΕΝ/ ΔΜΕΑΑΠ/ 48505/387/2021.

3. Η έκδοση των Υπουργικών Αποφάσεων για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και το Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων έχουν βασιστεί σε διάταξη η οποία έχει καταργηθεί από το 2019, και ως εκ τούτου καθίστανται άκυρες για τον εξής λόγο: Οι Αποφάσεις ΥΠΠΟΑ και για τα δυο μουσεία, αναφέρονται στο θεσμικό πλαίσιο για την εκπόνηση μελετών με δωρεά, όπως αυτό ίσχυε στο άρθρο 2Α του ν. 3316/2005 (Α' 42), το οποίο, σύμφωνα με τις διατάξεις των Ν. 4412/2016 και Ν. 4568/2018, προβλεπόταν να μείνει σε ισχύ μέχρι την έκδοση προεδρικού διατάγματος, δηλαδή του ΠΔ 71/2019 «Μητρώα συντελεστών παραγωγής δημοσίων και ιδιωτικών έργων, μελετών, τεχνικών κλπ» (κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 83 του ίδιου νόμου). Μετά την έκδοση του ΠΔ 71/2019, η διάταξη του άρθρου 2^Α του Ν. 3316/2005 δεν έχει πλέον ισχύ και οι Υπουργικές Αποφάσεις που ακολουθούν την διαδικασία του άρθρου 2^Α για την έγκριση δωρεών καθίστανται άκυρες.

Για αυτούς τους λόγους:

- Ζητάμε από την Υπουργό Πολιτισμού και Αθλητισμού να ακυρώσει τις δύο Υπουργικές Αποφάσεις που παραβιάζουν ευθέως τη νομοθεσία. Σε διαφορετική περίπτωση, επιφυλασσόμαστε για όλες τις νόμιμες ενέργειες για την ακύρωσή τους στα αρμόδια δικαστήρια.
- Ζητάμε από τους κοινωνικούς, πολιτιστικούς και πολιτικούς φορείς και τους συμπολίτες μας να καταδικάσουν την παράκαμψη του πραγματοποιημένου αρχιτεκτονικού διαγωνισμού για το Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων και την ανάθεση του έργου με αδιαφανείς διαδικασίες σε νέο μελετητή, επιλογής του δωρητή.
- Ζητάμε από τα κόμματα και τους φορείς να καταδικάσουν την παράκαμψη της διαδικασίας του ανοιχτού αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, καθώς και τον εξευτελιστικό για τον τεχνικό κόσμο της χώρας αποκλεισμό της ισότιμης συμμετοχής των Ελλήνων αρχιτεκτόνων από έργα παρεμβάσεων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της χώρας.
- Ζητάμε τα εμβληματικά αυτά μουσεία να κατασκευαστούν με την τήρηση των νόμιμων διαδικασιών, με σεβασμό του θεσμού των ανοιχτών αρχιτεκτονικών

διαγωνισμών, με ολοκληρωμένο, δημόσιο, κοινωνικό και επιστημονικό διάλογο, με διαφάνεια και λογοδοσία.

- Ζητάμε να καταργηθούν τα άρθρα στην Υπουργική Απόφαση για τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς που οδηγούν σε εξαιρέσεις και στην πρακτική αχρηστία του νόμου. Η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση ενός έργου δεν μπορεί να είναι στοιχείο για την υποβάθμισή του, μέσω της εξαίρεσής του από τη διαδικασία του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού.

- Ζητάμε οι ιδιώτες χορηγοί να δείχνουν τη γενναιόδωρη προσφορά τους χρηματοδοτώντας τη διενέργεια των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών και στη συνέχεια τη διακριθείσα μελετητική ομάδα, όπως ορίζει και η νομοθεσία «δ. Σε περίπτωση χορηγίας προς τη διοργανώτρια αρχή για τη διοργάνωση διαγωνισμού μελετών, οι κριτές των ανωτέρω περιπτώσεων (α) και (β) της παρούσας παραγράφου, δύνανται να ορίζονται από τον χορηγό εφόσον πληρούν τις οριζόμενες προϋποθέσεις.».

- Ζητάμε οι αρχιτέκτονες μελετητές της χώρας να δείξουν τον απαραίτητο σεβασμό στη διαδικασία των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών και να μην γίνονται έρμαιοι οικονομικών συμφερόντων και ματαιόδοξων επιθυμιών.”

Κατόπιν των ανωτέρω ερωτώνται οι κ.κ. Υπουργοί:

- Πότε προτίθεστε να ανακαλέσετε τις δύο Υπουργικές Αποφάσεις για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και το Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων που παραβιάζουν ευθέως τη νομοθεσία;

- Πότε προτίθεστε να αποσύρετε τα άρθρα στην Υπουργική Απόφαση για τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς που οδηγούν σε εξαιρέσεις και στην πρακτική αχρηστία του νόμου;

Η ερωτώσα Βουλευτής

Αγγελική Αδαμοπούλου
Βουλευτής Α΄ Αθηνών, ΜΕΡΑ25